

पर्याय-शैक्षणिक-योजनना

कक्ष्या-अष्टमी

प्रथमभाषा - संस्कृतम्

क्र.सं	मासः/सप्ताहः	लक्षिताधिगमः	क्रियाकलापः	मौल्याङ्कनम्
१.	अगष्टमासः प्रथमसप्ताहः	<p>वर्णाः *संस्कृतवर्णमाला परिचयः।</p> <p>*ह्रस्वदीर्घस्वराणां परिचयः ।</p> <p>*व्यञ्जनाक्षराणां परिचयः।</p> <p>*गुणिताक्षराणां परिचयः।</p> <p>*संयुक्ताक्षराणां परिचयः।</p>	<p>वर्णानां</p> <p>शुद्धोच्चारणम्।</p> <p>स्वरव्यञ्जनविभागः ह्रस्वस्वर- दीर्घस्वराणां पृथक्करणम् ।</p> <p>गुणिताक्षराणाम् अभ्यासः।</p>	<p>वर्णानां उच्चारणसमये स्पष्टावलोकनम्।</p> <p>स्वराक्षराणां लेखनम्।</p> <p>पदेस्थितानां स्वराक्षराणां लेखनम्।</p>

क्रियाकलाप:-1

श	र	ज्	द	ह	ट	ड
म	छ	ब	ग	ल	च	ध
ष	ख	ञ	ड	ण	थ	प
व	न	स	घ	झ	फ	श
ढ	भ	त	य	क	ठ	

कोष्ठके विद्यमानानि स्वराक्षराणि व्यञ्जनाक्षराणि
पृथक् कुरुत-

स्वराक्षराणि

व्यञ्जनाक्षराणि

क्रियाकलापः-२

*व्यञ्जनम् + स्वरः = गुणितक्षरम्

उदहरणानुसरं रिक्तस्थानानि पूरयत-

य् + अ	य
य् + आ	या
य् + इ	यि
य् + ई	यी
य् + उ	यु
य् + ऊ	यू
य् + ऋ	यृ
य् + ॠ	यृ
य् + लृ	य्लृ
य् + ए	ये
य् + ऐ	यै
य् + ओ	यो
य् + औ	यौ
य् + अं	यं
य् + अः	यः

क् + अ	
	का
क् + इ	
	की
क् + उ	
	कू
क् + ऋ	
क् + ॠ	
	कलृ
क् + ए	
	कै
क् + ओ	
	कौ
क् + अं	
	कः

	ब
ब् + आ	
	बि
ब् + ई	
	बु
ब् + ऊ	
	बृ
	बृ
ब् + लृ	
	बे
ब् + ऐ	
	बो
ब् + औ	
	बं
ब् + अः	

क्रियाकलाप:-4

* ह्रस्वस्वरन् दिर्घस्वरान् अयोगवहौ च पृथक् कुरुत-

अ इ ऋ लृ ए ऐ अः ऋ
ओ उ आ ई ऊ औ अं

ह्रस्वस्वराः					
--------------	--	--	--	--	--

दिर्घस्वराः				

अयोगवहौ

*उदहरणानुसारं स्वराक्षरान् चित्वा लिखत-

उदा- रामः- आ, अः

१ गणेशः - _____

२ बालिका - _____

३ उद्योग - _____

४ पृथक् - _____

५ गुणिताक्षराणि - _____

क्र.सं	मासः/सप्ताहः	लक्षिताधिगमः	क्रियाकलापः	मौल्याङ्कनम्
२.	अगष्टमासः द्वितीयसप्ताहः	वर्णाः *वर्गीयावर्गीयव्यञ्जनानां परिचयः। *अल्पप्राण-महाप्राण- *अनुनासिकव्यञ्जनानां परिचयः। *संयुक्ताक्षराणां परिचयः। *वर्णविच्छेदपरिचयः। माहेश्वरसूत्राणां परिचयः।	वर्णानां शुद्धोच्चारणम्। वर्गीय-अवर्गीय व्यञ्जनानां पृथक् करणम् । वर्णानां संयोजनस्य विभजनस्य च अभ्यासः। माहेश्वसूत्राणां क्रमशः लेखनम् ।	वर्णानां उच्चारणसमये स्पष्टावलोकनम्। व्यञ्जनाक्षराणां लेखनम्। पदेस्थितानां वर्णानां। विभागः करणीयः।

क्रियाकलाप:-1

व्यञ्जनाक्षराणि कोष्टकात् चित्वा वर्गीयव्यञ्जनाक्षराणि अवर्गीयव्यञ्जनाक्षराणि
अनुनासिकाक्षराणि पृथक् कृत्वा लिखत-

क	र	ज्	द	ह	ट	ड
म	छ	ब	ग	ल	च	ध
ष	ख	त्र	ड	ण	थ	प
व	न	स	घ	झ	फ	श
ढ	भ	त	य	ठ		

वर्गीयव्यञ्जनाक्षराणि

अवर्गीयव्यञ्जनाक्षराणि

--	--	--	--	--	--	--	--

अनुनासिकाक्षराणि

--	--	--	--	--

क्रियाकलाप:-2

व्यञ्जनाक्षराणि कोष्टकात् चित्वा अल्पप्राणव्यञ्जनाक्षराणि महाप्राणव्यञ्जनाक्षराणि कर्कश-मृदुव्यञ्जनानि पृथक् कृत्वा लिखत-

क	र	ज्	द	ह	ट	ड
म	छ	ब	ग	ल	च	ध
ष	ख	त्र	ड	ण	थ	प
व	न	स	घ	झ	फ	श
ढ	भ	त	य	ठ		

अल्पप्राणव्यञ्जनाक्षराणि			

महाप्राणव्यञ्जनाक्षराणि		

कर्कशव्यञ्जनानि		

मृदुव्यञ्जनानि			

क्रियाकलाप:-3

व्यञ्जनम् + व्यञ्जनम् = संयुक्तवर्णः

*उदाहरणानुसारं संयुक्ताक्षराणि लिखत-

उदा :- क् + ष = क्ष , र् + य = र्य

१ क् + य् = _____

२ घ् + न् = _____

३ ष् + ट् + र् = _____

४ न् + द् + र् = _____

५ त् + र् = _____

*वर्णानां संयोजनं कुरुत -

१ प्+अ+र्+आ+क्+र्+अ+म्+अः = _____

२ म्+आ+ध्+अ+व्+अः = _____

३ ब्+आ+ल्+अ+क्+अः = _____

४ र्+आ+म्+अः = _____

५ क्+अ+ल्+आ = _____

क्र.सं	मासः/सप्ताहः	लक्षिताधिगमः	क्रियाकलापः	मौल्याङ्कनम्
३.	अगष्टमासः तृतीय सप्ताह	<p>सुबन्त शब्दानां परिचयः ।</p> <p>पुल्लिङ्ग- स्त्रीलिङ्ग-नपुंसक लिङ्गानां ज्ञानम् । अकारान्तशब्दस्य विभक्तीनां च परिचयः ।</p> <p>तिङ्गन्त शब्दानां परिचयः । लट् लकारस्य ज्ञानम् ।</p>	<p>सुबन्त शब्दानां समूहात्पुल्लिङ्गस्त्रीलिङ्ग - नपुंसक-लिङ्गानां पृथक् करणम् ।</p> <p>देव शब्दस्य पट्टिकां लिखन्ति ।</p> <p>सरलक्रियापदानां परिचयः । पुरुष-वचनानां ज्ञानम्</p>	<p>क्रमशः एकैकं शब्दं दत्त्वा परिशीलनम् ।</p> <p>विभक्तीनां परिवर्तनाभ्यासं कुर्वन्ति ।</p> <p>क्रियापदस्य पौरुषत्रयेषु परिवर्तनम् कारयति ।</p>

क्रियाकलाप: १

- पदसमूहात् पुल्लिङ्ग-स्त्रीलिङ्ग- नपुंसकालिङ्ग शब्दान् पृथक् कुरुत ।

गणेशः , सीता , महेशः , फलम् ,
पत्रम् पत्रम् , शारदा , माला ,
गौरी , ईश्वरः , लता , पुस्तकम् ,
चोरः , विमानम् मानव

पुल्लिङ्गः	स्त्रीलिङ्गः	नपुंसकालिङ्गः
१.	१.	१.
२.	२.	२.
३.	३.	३.
४.	४.	४.
५.	५.	५.

क्रियाकलाप: २

- रिक्तस्थानानि पूरयत ।

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवनम्
प्रथमा विभक्तिः	देवः	देवौ	-----
सम्बोधन प्रथमा विभक्तिः	हे गणेश	-----	हे गणेशः
द्वितीया विभक्तिः	रामम्	-----	रामान्
तृतीया विभक्तिः	युवकेन	-----	-----
चतुर्थी विभक्तिः	महेशाय	-----	महेशेभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	आकाशात् ---	-----	-----
षष्ठी विभक्तिः	-----	देवयोः	देवानाम्
सप्तमी विभक्ति	हस्ते	-----	-----

क्रियाकलापः ३

क्रियापदसमूहं पुरुषत्रयेषु विभागं कुरुत ।

पठति , क्रीडति , धावामि , लिखसि
,
वदामि , हससि , गायति , खादामि
,
पिबसि , नयति , गच्छसि , नृत्यामि

प्रथमपुरुषः	पठति	-----	-----	-----
मध्यमपुरुषः	लिखसि	-----	-----	-----
उत्तमपुरुषः	धावामि	-----	-----	-----

क्रियाकलापपत्रम्-४

क्रियापदानि पठित्वा पुनः लिखन्तु ।

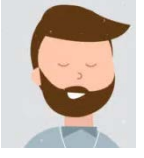

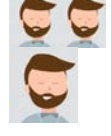

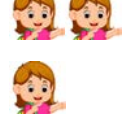
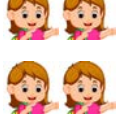

	पठति			लिखति	
	चलति			धावति	
	क्रीडति			नमति	
	पश्यति			खादति	
	हसति			रोदति	
	निद्राति			वदति	
	उपविशति			नृत्यति	
	तिष्ठति			शृणोति	

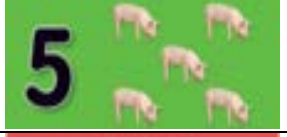

क्र.सं	मासः/ सप्ताहः	लक्षिताधिगमः	क्रियाकलापः	मौल्याङ्कनम्
4	चतुर्थःसप्ताहः	संख्यावाचक- शब्दानां परिचयः। समय- अवलोकनम्। दिनचर्यालेखन- समर्थ्यम्	संख्यवाचकशब्दानां लेखनाभ्यासः। चित्रद्वारासमय- अवलोकनाभ्यासः। अध्यापकेनस्वस्य दिनचार्या कथनम्। छात्रैःअनुवर्तनम्।	संख्यवाचकशब्दानां शुद्धोच्चारणम्लेखनम्। दिनचर्यायाःअवलोकनम्

क्रियाकलापपत्रम् 1

चित्रं दृष्ट्वा-संख्यां लिखन्तु।

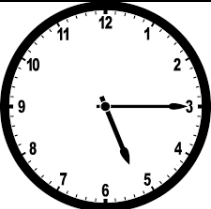
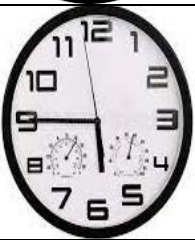
(चतस्रः, दश, तिस्रः एकम् ,पञ्च, नव त्रयः ,एकः सप्त, द्वौ त्रिणि,चत्वारः एका , अष्ट, द्वे ,चत्वारि ,द्वे षट्)

क्रियाकलापपत्रम् -२

घटिकां दृष्ट्वा समयं लिखत-

अभ्यासप्रश्नपत्रिका

I. एकवाकेन उत्तरं लिखत-

1) दीर्घस्वराः के ?

2) अवर्गीयव्यञ्जनानि लिखत ?

II. सूक्तं उत्तरं चित्वा लिखत-

1) वर्गीयव्यञ्जनानि _____ सन्ति।

a)नव b)दश c)नवपञ्चाशत् d)पञ्चविंशतिः

2) एकमात्रा कालेन उच्चार्यमाणः वर्णः _____

a)स्वरः b)व्यञ्जनानि c)अयोगवाहाः d)गुणिताक्षरम्

3) _____ ह्रस्व स्वराः सन्ति।

a)पञ्च b)एकादश c)पञ्चाशत् d)विंशतिः

III. अल्पप्राण, महाप्राण व्यञ्जनानि प्रथक् कृत्वा लिखत।

क, ख, ग, घ, च, छ, ज, झ, त, थ

IV. संस्कृतवर्णमालां लिखत ।